

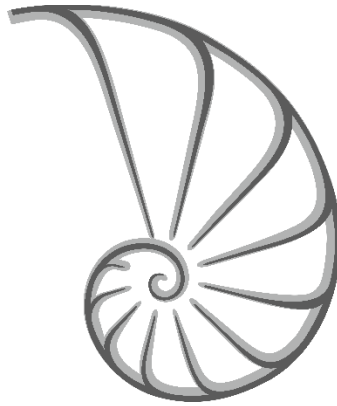
Bozsoki Viktor és Németh Martin

A NEGYVENÖTÖDİK

PROKON

A NEGYVENÖTÖDIK DONALD TRUMP ÚTJA AZ ELNÖKI SZÉKIG

Bozsoki Viktor és Németh Martin

2016. november 9.

A NEGYVENÖTÖDIK

DONALD TRUMP ÚTJA AZ ELNÖKI SZÉKIG

ÖSSZEFOGLALÁS

Donald J. Trump az Egyesült Államok 45. elnöke. Minden előzetes várakozás ellenére a magyar idő szerint keddről szerdára virradóra történő szavazáson a republikánus jelölt nyerte el a Mr. President megnevezést. A végeredmény ismeretében kijelenthető, hogy a közvélemény-kutatók (ahogyan a Brexit esetében sem) nem bizonyultak pontosnak. Az országosan mért 3-4%-os Clinton-előny végül egyáltalán nem mutatkozott meg.

Trumpot, az anti-establishment jelöltjét, meghökkenítő stílus és a politikai korrektség teljes hiánya repítette el a Fehér Házig. A New York-i milliárdos, akit a saját pártvezetése sem támogatott teljes mellszélességgel, a beteljesülése annak a nyugati világban uralkodó közhangulatnak, ami le akar számolni a politikai korrektséggel, a profi politikusi világ megalkuvásával és a neoliberais világgéppel.

Az elnökválasztási elemzésünkben megpróbáljuk összefoglalni az idevezető eseményeket, megvizsgálni Trump útját a választás estéjéig, összehasonlítjuk a két jelölt szavazóbázisának összetételét, az egymáshoz való viszonyukat és nem utolsósorban azokat a botrányokat, amik végigkísérték a másfél éves kampányt, ami idáig vezetett.

A választásnak vége, azonban Donald Trumppal a Fehér Házban, a hazánk szempontjából is fontos események csak most fognak elkezdődni.

TRUMP ÉS A POLITIKA

Donald Trumpot, akit üzletemberként és médiaszemélyiségként tartottak számon korábban már több alkalommal is kacérkodott az elnökségért (1988, 2004, 2012) és New York állam kormányzóságáért (2006, 2014) való indulással is, ám ezekre végül nem került sor. 2000-ben a Reform Párt elnökjelöltje volt, de a kellő mértékű támogatottság hiánya miatt ekkor visszalépett. 2004-től kezdve több éven át szerepelt az NBC „The Apprentice” nevű valóságshow-jában, politikai meggyőződése pedig sokat változott az előző évtizedben. Sokáig inkább a Demokrata Párthoz húzott, majd 2009-ben a Republikánus Párt regisztrált szavazója lett és hevesen támadta Barack Obama elnököt, akinek újraválasztása ellen 2012-ben a

republikánus Mitt Romneyt támogatta. Habár az ingatlanmágnás esetleges indulása a 2012-es választás előtt is felmerült, és bár saját véleménye szerint győzött volna, ekkor még nem indult el a republikánus előválasztáson.

Donald Trump végül 2015. június 16-án, a New York-i Trump Towerben jelentette be indulását az Amerikai Egyesült Államok elnöki tisztségéért. Trump már ekkor egyértelművé tette, hogy nem szokványos kampányt fog folytatni, amire pedig a jelöltek sokaságából való kitűnés miatt is szükség volt.

A REPUBLIKÁNUS ELŐVÁLASZTÁS ESEMÉNYEI

A Demokrata Párttal ellentétben a republikánusoknál nem volt egy, kifejezetten a párt támogatását élvező kiemelkedő jelölt, éppen ezért nagyon sokan láttak lehetőséget az indulásban. Végül rekordot jelentő tizenhét fő indult el a Republikánus Párt elnökjelöltségéért: Az indulók száma miatt a szokásos eggyel ellentétben kettő televíziós vitát kellett tartani alkalmanként, az elosztást pedig az utolsó öt országos felmérés összesítése alapján döntötték el. A tíz legnagyobb támogatottsággal rendelkező jelölt a főműsoridőben, a maradék hét induló pedig a főműsoridő előtt pár órával vitázott. A viták a televíziós csatornák mellett a Facebookon is elérhetőek voltak élő adásban.

Trump már a viták előtt is vezette a közvélemény-kutatásokat, politikai korrektséget nem ismerő stílusával rengeteg ingyen reklámot szerzett a médiában, ezért sokan „Donald Trump Show”-ra számítottak, ami végül be is következett. Ő beszélt a legtöbbet, folyamatos agresszív odaszúrásaival pedig sikerült végig a középpontban maradnia, másoknak pedig jelentős károkat okoznia. Egyik stratégiája az ellenfeleinek negatív jelzőkhöz való kapcsolása volt, amelyet sokszori ismételéssel erősített meg (pl. Lyin Ted – Hazudós Ted, Little Marco – Kis Marco). Nem tudott kellőképpen kiemelkedni a sokáig második helyen rangsorolt Jeb Bush, aki próbált a lehető „legelnökibben” viselkedni Trump megosztó viselkedésével ellentétben, de unalmas stílusával sem a szavazókat, sem a pártelitet nem sikerült maga mellé állítania. Trump felhozta azt is, hogy szerinte Jeb bátyja, George Bush sokat rontott a republikánusok megítélésén és ezért töltheti második ciklusát a Fehér Házban Barack Obama. Már az első vitától kezdve jó szereplést nyújtott John Kasich kormányzó és a fiatal szenátor, Marco Rubio is, Ted Cruz pedig fokozatosan csatlakozott a társasághoz, amelyben azért folyt a harc, hogy ki lehet a pártvezetésben rengeteg ellenérzést kiváltó Trump elsőszámú kihívója és legyőzője,

esetleg a másik visszalépése árán is. (Az alacsony népszerűséggel rendelkező jelöltek első vitájában Carly Fiorina nyújtotta a legmeggyőzőbb teljesítményt, aki a következő vitán már a „nagyok” között szerepelhetett.)

Az előválasztásokat 2016. február 1-jén, ahogyan a demokrata oldalon, úgy a republikánusoknál is az iowai kaukusz nyitotta meg, amely előtt már öt jelölt is visszalépett. A rekordrészvétel mellett meglepetésre Tea Party-vonalat képviselő Ted Cruz érte el a legjobb eredményt Donald Trump előtt, aki a Fox News-zal való összeveszése miatt bojkottálta a jelölőgyűlés előtti utolsó televíziós vitát. Ezt követően azonban a milliárdos sorra nyerte az államokat, ellenfeleinek száma pedig folyamatosan apadt. Látva Trump sikereit és elitellenességét, a republikánus pártvezetés vésztervek kidolgozásába kezdett. Felmerült például Paul Ryan, a képviselőház republikánus elnökének indulása is, aki a 2012-es választás során Mitt Romney alelnökjelöltje volt. Miután a hatalmas csalódást keltő szereplés után Jeb Bush is visszalépett, Trumpnak három igazi kihívója maradt: Ted Cruz, Marco Rubio és John Kasich. Sok államban csak az volt a kérdés, hogy ki tudja megszerezni a második helyet az ingatlanmágnás mögött, illetve az, hogy végül sikerül-e megakadályozni az elegendő delegált begyűjtését, ami nyílt jelöltállító gyűléshez vezetett volna.

A szuperkeddet megelőző nevadai kaukuszon való győzelmével azonban Trump megmutatta, hogy a konzervatívabb déli és a mérsékeltébb északkeleti államok után az ország más pontján, egy nyugati államban is győzni képes. 2016. március 1-jén, az úgynevezett szuperkedd során tizenegy államban tartottak egyszerre előválasztásokat. Donald Trump hét államban is nyerni tudott, viszont Ted Cruz is meglepetést jelentő három államban előzte meg a többi jelöltet. Ezek után már csak az volt a kérdés, hogy a republikánus pártelit fel tud-e sorakozni egyetlen jelölt mellé. Mivel a három elfogadhatóbb jelölt közül egyik sem lépett vissza a másik javára, nem maradt sok esély az ingatlanmilliárdos legyőzésére. Marco Rubio csalódást keltő teljesítménye (Texasban egyetlen delegáltat sem tudott megszerezni) és a versenyből való kiszállása után csak Ted Cruz maradt meg reménynek a pártvezetés számára, aki a mérsékelt konzervatívok szemében az ultrakonzervatív ideológiájával közel sem az ideális jelöltet testesítette meg. Így Donald Trump végül a vártnál is hamarabb gyűjtötte be az elegendő számú delegáltat, és az előválasztás végét már a Hillary Clinton elleni kampányának szentelhette. Végül 2016. május 3-án, Indiana államban történő győzelme után Ted Cruz hivatalosan is bejelentette visszalépését. Ezután már nem az volt a kérdés, hogy Donald

Trump lesz-e a republikánusok hivatalos elnökjelöltje, hanem az, hogy sikerül-e egyesítenie a pártot és megszerezni a vezető republikánusok támogatását.

REPUBLIKÁNUS KONVENCIÓ

2016. július 18. és 21. között zajlott le a Republikánus Párt jelöltállító gyűlése, amelynek immáron negyedszer adott otthont a választásokon nagy jelentőséggel bíró Ohio állam, Cleveland nevű városa. A konvenció remek alkalom a kommunikációra, hiszen hatalmas hírértékkel bír a felszólalók politikai súlya miatt és sok olyan ember is figyelemmel követi az itt történeteket, akik napi szinten nem foglalkoznak politikával, így jelentős nyomot hagyhat bennük a jelöltállító gyűlés alapján kialakult kép. Jó lehetőség tehát a párt egységének és a főbb politikai célok kifelé történő kommunikálására is. Ennek tükrében a republikánusok számára hatványozott jelentőséggel bírt az ideai gyűlés, hiszen az előválasztások eldurvult, személyeskedő kampánya során pártjuk sok mindennek tűnt, de éppen egységének nem. Több jelentős republikánus politikus is jelezte, hogy nem vesz részt a rendezvényen, például John McCain és Mitt Romney. A Bush család tagjai, a két volt elnök, George H. W. Bush és George W. Bush pedig kijelentették, hogy nem fognak Donald Trumpra szavazni. Természetesen a konvenció nem volt teljesen mentes az ellentétektől, sőt. A #nevertrump mozgalom republikánusai nemtetszésüket fejezték ki a delegáltak szavazatának kötöttsége miatt, hiszen ez Trump biztos megválasztását jelentette.

Nagy visszhangot kapott Melania Trump beszéde, amely kísértetiesen hasonlított az Egyesült Államok jelenlegi First Ladyjének, Michelle Obamának az értékekről szóló, 2008-ban elmondott beszédére. A legnagyobb felháborodást Ted Cruz szereplése keltette, aki egy nappal Trump hivatalos elnökjelöltté választása után nem jelentette ki egyértelmű támogatását, hanem lelkiismereti szavazásra buzdított, ezért pedig sokan kifütyülték a jelenlévők közül. Bár Paul Ryan májusban azt mondta, hogy még nem képes Trump mögé állni, a jelöltállító gyűlésen a lehető legjobb alelnökjelöltként konferálta fel Mike Pence kormányzót. Az alelnökjelölt a Donald Trump és Hillary Clinton közötti választást, a változás és a status quo közötti választásnak nevezte. A négynapos jelöltállító gyűlést Donald Trump beszéde zárta le, aki sötét képet festett Amerika jövőjéről. Szerinte eluralkodik a bűnözés, az erőszak és a terrorizmus, ha nem egy hozzá hasonló erős vezető kerül megválasztásra, aki képes „újra nagyvá tenni Amerikát”.

ELNÖKJELÖLTI VITÁK, ÉS A KÉT JELÖLT VISZONYA

Az Egyesült Államok közvéleményének szinte egybehangzó vélekedése, hogy a három legrosszabb elnökjelölti TV-vita előzte meg a választást. A viták minősége csak tovább rontott az amúgy is a végletekig megosztott két tábor viszonyán.

Az első vitára szeptember 26-án került sor, és szinte az első pillanattól kezdve a személyeskedésé, közbeszólásoké volt a főszerep. A vita után majdnem minden közvélemény-kutatás Hillaryt hozta ki győztesen. Trump az internetes szavazásokba kapaszkodhatott, ahol az ő szavazótáborra aktivizálta magát jobban. A szakértők szerint Trump tőle meglepő módon az afroamerikai kérdésben és a gazdasági ügyekben volt a meggyőzőbb, míg Clinton a külpolitikában és a nemzetbiztonságban mutatta meg az előnyét.

A második vita (október 9.) leginkább szerkezetében tért el az elsőtől. A town hall stílus sajátja, hogy a jelöltek körbevették az emberek, ők tették fel a kérdéseiket és a válaszok sem ülve, hanem sétálva, interakcióban a kérdezővel születtek. Itt Clinton előnye még inkább megmutatkozott, politikai rutinja átsegítette a nehezebb kérdéseken is. Trump sokkal kevésbé vonta be a közönséget a válaszaiba, viszont nagy hibát nem követett el, és ez segített az ekkor lejtmenetben lévő kampányának életben tartásában, így nem lett még nagyobb a különbség a két jelölt között. Ezt a vitát tartják számon úgy, mint mindenidők legrosszabb elnökjelölti vitája.

A harmadik vita október 19-én zajlott, az elsőhöz hasonlóan formálisabb keretek között. A vitát első húsz percben még a szakmai kérdések uralták. A Legfelsőbb Bíróság új tagjáról, a szabad fegyverviselésről vagy éppen az abortuszról szóló rész talán az egész kampány legszínvonalasabb 20 percét hozta el, de utána újra előkerült a személyeskedő hangnem. A két jelölt viszonya abszolút mélypontra jutott, az ilyenkor szokásos kézfogás teljesen elmaradt, az utána lévő, hagyományos jótékonysági vacsorán, amin mindketten felszólaltak, a közönség fújolásban tört ki, mert a két jelölt ott sem tudta türtőztetni magát.

A JELÖLTEK SZAVAZÓBÁZISA

Nem nevezhető meglepőnek, hogy szavazóbázis tekintetében a republikánus jelölt a fehér férfi szavazók körében erősen felülreprezentált volt. Ami viszont érdekesség, hogy a fehér nők között már inkább megosztott a kérdés. Szinte naponta változott, hogy kinek az előnyét

mutatja, de a friss közvélemény-kutatások már itt is meggyőző Hillary fölényt mértek. Említésre méltó kimutatás az is, ha teljesen elhagyjuk az etnikai megkülönböztetést és csak a nemek alapján való preferenciákat vizsgáljuk meg. Amennyiben csak a férfi szavazók döntenének az Egyesült Államok új elnökéről, Trump a két partvidék néhány államán kívül csak Új-Mexikóban és Illinoisban veszítene, ami egyértelmű győzelmet eredményezne. Ezzel szemben, ha csak a női szavazatokat vesszük figyelembe, a volt First Lady a hagyományos republikánus államokban kapna ki és ünnepelethetné magát, mint az első női elnök. A demokrata jelölt behozhatatlan előnye akkor mutatkozik meg igazán, ha megnézzük azt, hogy mi történne, ha a fehérek közül senki sem menne el szavazni. Ebben az esetben az USA összes államában ő kerülne ki győztesen, mind az 538 elektor szavazatát megszerezné. Donald Trumpnak ez még akkor sem sikerülne, ha csak a számára legkedvezőbb csoport szavazatait (fehér férfiak) vennénk figyelembe. Ugyan elsőprő győzelmet aratna, de a liberális fellegvárnak számító északkeleti és északnyugati államok némelyikében így is Hillary Clinton győzne.

A JELÖLTEK ÉRTÉKRENDJE

Hillary Clinton és Donald Trump értékrendje szinte semmiben nem egyezik meg. Azon kívül, hogy mindketten az Egyesült Államok és az egész nyugati világ legbefolyásosabb posztjáért küzdenek, nincs egyetértés. Míg a volt First Lady agresszívabb politikát javasol Oroszországgal szemben (aminek mértékét csak mélyítik a valószínűsíthetően orosz hackerek által szivárogtatott, Clintonra nézve kellemetlen adatok), addig a New York-i üzletember ennél jóval békülékenyebb. Trump nem csak a putyini Oroszországgal való viszonyt vizsgálná felül, hanem szinte minden olyan nemzetközi szerződést, amiben az USA részt vesz. Leszámolna a mostani NATO politikával, újratárgyalná a kereskedelmi egyezményeket és véget vetne az Egyesült Államok világcsendőri szerepének.

Hillary Clinton ennek teljesen az ellentéte. Támogatja az USA NATO-ban betöltött vezető szerepét, nagy híve a kereskedelmi megállapodásoknak és a világcsendőri szerepnek. A külpolitikán kívül, a belpolitika területén is teljesen mások az elképzeléseik. Clinton egy átdolgozott Obamacare-ben gondolkozik, míg Donald Trump ezt teljesen kivezetné. Az adópolitikában sincs közös nevező, a volt First Lady a középosztály terheinek csökkentésében látja a megoldást, a milliárdos üzletember a nagyvállalatok munkahelyteremtő erejében, és az állami szerepvállalás csökkentésében hisz.

A bevándorlás kérdése a legmegosztóbb a kampányban. Míg Donald Trump minden illegális bevándorlót kitelepítene az országból és falat is emelne a mexikói határra, addig Clinton ennél sokkal liberálisabb elveket vall. Ennek köze lehet ahhoz is, hogy a demokrata szavazók többségét ma már a valamelyik kisebbséghez tartozók adják. Ezek a kérdések bármelyik választáson elegendő lettek volna egy színvonalas, szakmai vitákban bővelkedő kampányhoz, de a 2016-os választás nem erről szólt.

BOTRÁNYOK

A 2016-os év elnökválasztási kampánya egyértelműen a botrányokról szólt. Míg a külföldi és a hazai médiában kezdetben Trump szexista és rasszista megjegyzései uralták a közbeszédet, a volt First Lady botrányai pont a legkritikusabb időszakban kezdtek egyre jobban a felszínre kerülni. Már az előválasztások alatt előkerültek azok az ügyei, amik még külügyminiszterként vagy First Ladyként kapcsolódtak hozzá. A bengázi eset, Bill Clinton állítólagos nőügyei és a 2008-as elvesztett előválasztási küzdelem, mind támadható felületet adott ellenfelei számára. Amikor pedig hivatalosan is demokrata elnökjelölt lett, a körülötte lévő kétes ügyek száma nemhogy csökkenni, még nőni is kezdett. Ez idő tájt robbant a WikiLeaks bomba, a nem megfelelő telefonhasználat, ami e-mail botrányként híresült el, vagy éppen a Wall Streeten több százezer dollárért elmondott beszédei. A WikiLeaks által kiszivárgott a demokrata párt vezetésének néhány beszélgetése, amelyekből kiderült, hogy a szabályokat és a szokásjogot is egyértelműen megszegve támogatták Hillaryt és próbálták meg a fiataloknál elképesztő mértékű szimpátiát kiváltó Bernie Sanderst lejáratni. A demokrata konvenció előtt jártunk ilyenkor, a pártvezetés jól érzékelve a még nagyobb botrány esélyét, hamar lemondatta a pártelnöknek megfelelő tisztségű hivatalnokát, ezzel próbálva oldani a fiatal Sanderszavazókban lévő ellenszenvet. Clinton ellen már ekkor zajlott egy FBI nyomozás, de az végül bűncselekményt nem állapított meg, és nyilvános bocsánatkéréssel lezártnak lehetett tekinteni a leginkább kényes e-mail botrányt. A WikiLeaks támadásokra a válasza, miszerint az oroszok próbálnak beleszólni az elnökválasztásba, sikeresnek bizonyult, nem utolsó sorban azért, mert Trumpról kialakult az a vélemény, hogy jó viszonyt ápol Vlagyimir Putyin elnökkel.

Az FBI újraindított nyomozása azonban sokkot okozott a Clinton-kampányban. Kevesebb, mint 2 héttel a szavazás előtt elkezdett zuhanni a támogatottsága. Trump ráérezve a közhangulatra, nagyon is a háttérbe húzódott és minden szavát megfontolta, talán először a választási versenyben. A legtöbb közvélemény-kutató kevesebb, mint egy héttel a szavazás

megkezdése előtt még Clinton-előnyt mutatott, de érezhető volt az olló zárulása, ami kihatással is volt a választások menetére, még egyszer életet lehelve Donald Trump kampányába.

A New York-i milliárdos politikai szereplését szinte az első pillanattól kezdve kisebb és nagyobb botrányok övezték. Mégis az előválasztások alatt a támadásokra épülő politikája, ígéretései, néhol a rasszizmus határát súroló megnyilvánulásai és az erre fel nem készült, a profi politikából idelépő ellenfeleinek okozott nehéz napokat. A demokrata médiában az ellenszenvet leginkább a mexikóiakkal szembeni kommunikációja okozta, amit csak tetézett, egy a határra épített fal ígéretével, amit állítása szerint a mexikói kormány fog kifizetni. Elnökjelöltté választása után pedig szinte napról-napra jöttek ki a szexuális jellegű botrányai. Az USA közvéleményét előbb az az elszólása borzasztotta el, hogy szívesen randizna a lányával, hogyha nem lenne a rokona, majd az egyik legrosszabb pillanatban robbant az egész Trump-kampány legnagyobb botránya. Évekkel az elnökjelöltté válása előtt egy interjú végén, miután azt hitte, hogy ki vannak kapcsolva a mikrofonok, olyan megjegyzéseket tett, amely alapján szexuális zaklatásra vagy akár nők megerőszakolására is lehetett gondolni. Ezután egymásután jelentek meg olyan nők, akiket állítólagosan Trump zaklatott. A milliárdos üzletember bocsánatot kért a mondanója miatt, azonban ezen személyek vádjait visszautasította, sőt perrel fenyegette meg őket.

MIÉRT DONALD TRUMP NYERT?

Kétségtelen tény, hogy az Egyesült Államok új elnöke megosztó személyiség. Extravagáns stílusa, a szabályokhoz való „laza” hozzáállása bármelyik profi politikusnak a karrierje végét jelentené, azonban Trump pont annak köszönheti új munkahelyét, hogy nem profi politikus. Ráérezett a nyugati világban egyre inkább feltörő establishment-ellenességre. Önmagában ez kevés lett volna a sikerhez, de feltűnő stílusa, megalkuvást nem tűrő kijelentései kiemelték a tömegből. Ez a fajta napirenduralás szinte példa nélküli a modern demokráciákban. Az üzletemberi mivolta pedig csak ráerősített a róla kialakult képre. A politikusokban megfáradt emberek tömegei találtak Trump mellett politikai oldalra, aki sikeres üzletemberként azt a benyomást keltette, hogy ő a felmerülő problémákat érti és meg is tudja oldani, ezáltal újra „nagygyá” téve Amerikát.

Ez önmagában kevés lett volna az ingatlanmilliárdos győzelméhez, de volt még egy „ütőkártya” a kezében. Az amerikai politikából kiábrándult, a szavazásokon nem igazán aktív réteget is meg tudott szólítani. Az úgynevezett „rozsdaoövet” fehér munkásai, akik mára állás, remények és politikai segítség nélkül maradtak, megtalálták Donald Trumpban a tökéletes jelöltet, és elérték, hogy az Egyesült Államok 45. elnöke lehessen.